

рух – еко-націоналізм, який поєднував екологічний і національний рух. Водночас вона стверджує, що ці дві течії протестного руху існували паралельно, а ступінь їх конвергенції залежала від локального контексту.

Новизна. Хоча існує низка досліджень з окремих аспектів цієї теорії, вони фрагментарні й ситуація в Українській СРСР не стала предметом ґрунтовних досліджень.

Мета статті полягає у вивченні соціального активізму в Україні кінця 1980-х – початку 1990-х років на прикладі діяльності української екологічної асоціації «Зелений світ».

Методи. Дослідження базується на аналізі оригінальних документів КДБ і ЦК КПУ та спогадів членів асоціації.

Результати. Чорнобильська аварія стала каталізатором невдоволення широких кіл громадськості політикою радянської влади у багатьох сферах. У першу чергу, вона спричинила появу антиядерного руху, який ми ототожнюємо з екологічним. Біля витоків його формування в Українській РСР стояла творча інтелігенція – письменники, які одночасно були виразниками ідей культурного націоналізму. Аварія корінним чином змінила їхні погляди на атомну енергетику і сприяла початку публічних дебатів з приводу її перспектив в республіці. З ініціативи Спілки письменників України була створена асоціація «Зелений світ». Протягом 1987-1989 р. відбулось організаційне оформлення її діяльності, прийнята програма і стратегія, асоціація провела багато протестів. «Зелений світ» перетворився на лідера екологічного руху та парасолькою для об'єднання розрізнених екологічних неформальних груп.

Висновки. Хоча в офіційних документах асоціації відсутні гасла очевидного націоналістичного спрямування й вона обрала екологічну нішу для своєї діяльності, ми виявили низку фактів, що дозволяють нам стверджувати, що «Зелений світ» підтримував багато акцій націоналістів і висувала вимоги, спрямовані на розширення суверенітету української етнічної групи в СРСР. Таким чином вона сприяла поширенню ідеології еко-націоналізму і розхитуванню основ СРСР, що привело до здобуття Україною незалежності у 1991 р.

Ключові слова: Українська РСР, СРСР, еко-націоналізм, культурний націоналізм, суверенітет, соціальний активізм, екологічний рух, «Зелений світ», творча інтелігенція.

Одержано редакцією 30.03.2021

Прийнято до публікації 29.06.2021

УДК 378.4.091(477+560)

DOI: 10.31651/2076-5908-2021-1-105-112

САГАН Галина Василівна,
доктор історичних наук, професор
кафедри всесвітньої історії Київського
університету імені Бориса Грінченка.
Orcid ID: 0000-0001-8301-849X
e-mail: h.sahan@kubg.edu.ua,

**ШУТОЧКІН Владислав
Олександрович,**
студент Київського університету
імені Бориса Грінченка
Orcid ID 0000-0002-6023-1391
e-mail: voshutochkin.iff19@kubg.edu.ua

НАЛАГОДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ЗВ'ЯЗКІВ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ З ТУРЕЧЧИНОЮ У ПЕРШІ ДЕСЯТИЛІТТЯ XXI ст.

У статті здійснено комплексний аналіз ролі та місця українських університетів у налагодженні освітньої співпраці упродовж XXI ст. з Турецькою Республікою. Зроблено історичний огляд становлення відносин, які стали базою для налагодження сучасного освітнього співробітництва, а також зазначено перспективи подальшого розвитку контактів. На основі аналізу звітів українських вишів, науковців та довідок дипломатичного представництва України в Туреччині, розкрито зміст співпраці, показано форми і напрями зв'язків, які розвивалися між закладами вищої освіти України з Туреччиною у XXI ст.

Ключові слова: Українсько-турецькі зв'язки, освітня співпраця, культурні зв'язки, університет.

Постановка проблеми. Освіта є невід’ємною сферою суспільного розвитку держав. Від якості освіти залежить багато процесів, які впливають на розвиток держави. Зокрема, міжнародна співпраця вищих шкіл збагачує країни, університети яких між собою налагоджують зв’язки. Для України, що здобула незалежність 30 років тому і яка прагне відповідати сучасним тенденціям передових освітніх стандартів, співпраця у цій сфері є надзвичайно важливою. Як асоційований член Європейського союзу, наша держава співпрацює з багатьма європейськими країнами, зокрема, з Польщею, Литвою, Німеччиною, Чехією, Словаччиною, Великою Британією та багатьма іншими державами Заходу. Освітня співпраця закладів вищої освіти дозволяє Україні знайомитися з досвідом і трансформувати власну систему освіти за європейськими стандартами. Водночас, Україна розвиває співпрацю з країнами Азії. Однією з таких країн, з якою плідно співпрацює Україна, є Турецька Республіка.

Туреччина – одна з провідних країн Західної Азії. Вона має великий вплив на міжнародній арені. Країна є членом G20, НАТО та інших міжнародних організацій. Як одна з перших членів Ради Європи (з 1950 р.), Туреччина стала асоційованим членом ЄЕС у 1963 р., вступила до Митного союзу ЄС у 1995 р. та розпочала переговори з приєднання до Європейського Союзу у 2005 р. Туреччина є однією із 20 найуспішніших інвесторів у світі. Тому для України Туреччина є важливим стратегічним партнером не тільки у військовій, політичній та економічній сфері, а також важливим компаньйоном з питань освіти та науки. 16 грудня 1991 р. Туреччина, одна із перших країн Азії, визнала незалежність України після референдуму 1 грудня 1991 р. Але відносини між двома країнами розвивалися й раніше. Перші безпосередні контакти України з Туреччиною сягають часів вторгнення османів у Галичину та на Поділля в 1498-1499 роках. До XVII ст. відносини між османами та Україною залишалися вкрай напруженими, бо Україна цікавила Туреччину як країна, у якій вони брали молодих людей у ясир, а потім продавали їх на ринках рабів. До середини XVII ст. Україна брала участь виключно в антитурецьких коаліціях, намагаючись стримати ворожі набіги турецько-татарських військ. Проте, у другій половині XVII ст. складається інша концепція щодо відносин з османською Туреччиною. Вона мала на меті укладання союзницьких договорів з Туреччиною та Кримським Ханством для протидії планам Речі Посполитої та Московського царства підкорити Україну. Після приєднання українських земель до Російської імперії, багато співвітчизників знайшли політичний притулок у Туреччині. Більшість із них неодноразово отримували фінансову допомогу від османського уряду. Новий період українсько-турецькі відносин розпочався в добу УНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській історіографії мало досліджень співпраці України та Туреччини в сфері освіти. Більшість дослідників українсько-турецької співробітництва акцентують увагу на питаннях зовнішньополітичних та економічних зв’язків. Цю особливість яскраво демонструють праці Р. Демчишака [4, 82-87], Є. Солових [15, 80-87] та М. Воротнюк [2, 32]. Науковці порушують питання зовнішньополітичного курсу Туреччини та політичні й економічні аспекти взаємодії двох держав. Про освітньо-культурні зв’язки писала Н. Михтарян, яка згадувала про перші дипломатичні стосунки між УСРР та Турецькою Республікою у 1922 р. [9, 148-163]. Завдяки встановленим контактам посилювалися історичні та культурні зв’язки. Великий внесок у розбудову українсько-турецьких відносин зробила, створена у січні 1926 р., у Харкові Всеукраїнська наукова асоціація сходознавців (ВУНАС) та Тюркологічна комісія на чолі з академіком Агатангелом Кримським, які почали приділяти значну увагу вивченню історичних та етнологічних контактів та розвитку самої Туреччини. З посиленням у СРСР командно-бюрократичної системи та сталінського курсу на обмеження прав союзних республік відбулося різке скорочення обсягу міжнародних зв’язків, що призвело до формалізації дії українсько-турецького Договору від 22 січня 1922 р. Однією з вагомих праць, у якій проаналізовані історичні аспекти культурних зв’язків між українцями і турками та розкриті причини присутності українців на турецькій землі, є розвідка Г. Саган [13, 63-70]. Дослідниця робить історичний екскурс контактів українців та турків, починаючи із середньовіччя і до падіння Османської імперії, вказує на причини міграції наших предків до Анатолії, чи інших земель, що входили до складу імперії. Про повноцінне відновлення українсько-турецьких відносин

можна говорити після проголошення незалежності України на початку 90-х років ХХ ст. Тоді розпочався якісно новий етап у взаєминах України і Туреччини. Про сучасні українсько-турецькі зв'язки писали у своїх дослідженнях С. Коршунський [6, 24-31] і Т. Лахманюк [7, 140-145]. Зокрема ці автори зазначають, що між двома державами активно розвиваються відносини у науково-технологічній та освітній сферах.

Варто згадати Міжнародний експертний круглий стіл «Українсько-турецькі відносини на сучасному етапі: можливості та перешкоди» (2014 р.), на якому відбулося обговорення багатьох питань співпраці між країнами, зокрема питання про співробітництво у галузях науки, освіти і культури. [5, 156-158].

Багато матеріалів для нашого дослідження було взято з офіційного сайту Посольства України в Турецькій Республіці. Зокрема, з цього ресурсу вдалося почерпнути чимало інформації про співпрацю в сфері освіти. До аналізу також було долучено університетські угоди, які репрезентують інформацію про гранти, стипендії та програми навчання студентів. Не менш важливими є матеріали з сайтів університетів, які подають інформацію про стажування в університетах Туреччини та про партнерство різних підрозділів університетів з культурно-освітніми центрами Туреччини. Зазначені матеріали становлять джерельну базу, яка є репрезентативною для вивчення історії українсько-турецької співпраці в освітній сфері. Співставлення та аналіз інформації дозволяє виявити глибинні чинники та механізми розгортання освітніх векторів діяльності між Україною та Турецькою Республікою.

Мета статті полягає у тому, аби проаналізувати роль, місце та зміст освітньої співпраці українських університетів з Турецькою Республікою у ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Співробітництво між Україною і Турецькою Республікою в галузі освіти здійснюється на основі Угоди про співробітництво між Міністерством освіти України та Міністерством національної освіти і Ради вищої освіти Турецької Республіки, підписаної 21 травня 1998 р. [20]. На основі угоди сторони розпочали програми обміну студентами між університетами, домовилися про організацію проведення конференцій, семінарів та інших освітніх і наукових заходів, про забезпечення стипендіями студентів, аспірантів і стажистів.

З-поміж провідних елементів освітньої співпраці між Україною та Туреччиною є партнерські зв'язки українських університетів з Туреччиною. Перший університет, який розпочав співпрацю з турецькою стороною став Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Зокрема, при КНУ ім. Тараса Шевченка 19 червня 2003 р. відкрили Турецький центр інформації та досліджень. Основною метою діяльності Центру є популяризація турецької культури в Україні, сприяння вивченню турецької мови, поширення знання про соціальне, культурне та наукове життя сучасної Туреччини. Провідними завданнями Центру є організація та реалізація спільних турецько-українських освітніх програм, методик і матеріалів з вивчення турецької мови, викладання турецької літератури, країнознавства, культури та історії Туреччини, підтримка і проведення в Україні наукових досліджень з турецької мови, літератури, історії та культури турецького народу, організація лекцій, тематичних зустрічей, наукових симпозіумів, конференцій, що передбачають дослідження турецької культури серед представників широких наукових кіл України, участь у здійсненні міжнародного співробітництва. У розпорядженні користувачів Центру найбільша тюркологічна наукова бібліотека в Україні. Бібліотечний фонд Центру складається з приблизно 2500 одиниць. Переважна кількість книг та часописів – наукова та методична література турецькою, азербайджанською, гагаузькою та іншими тюркськими мовами [18].

Восени 2003 р. за підтримки турецької організації ТІКА було створено Центр турецької мови та культури у Одеському національному університеті ім. І. Мечнікова [21]. У рамках цього проєкту в лютому 2012 р. відбулося відкриття другого кабінету цього Центру. Вивчення турецької мови та культури ведеться за курсами, розробленими викладачами-науковцями кафедри міжнародних відносин. На кафедрі активно проводиться науково-дослідницька робота, викладачі опублікували десятки наукових статей з широкого кола питань турецької філології, тюркології та сходознавства. Зокрема, видано 4-томний навчальний посібник з турецької мови (автор Е. Х. Мініахметова), а також збірник наукових

статей з проблем сучасної зовнішньої політики Туреччини [3, 18]. Щороку кількість студентів, які вивчають турецьку мову в університеті налічує близько 150 осіб. Під час навчання студенти активно долучаються до проведення заходів турецької культури, святкових концертів, роботи промислових і торгівельних виставок за участю представників провідних турецьких компаній. Завдяки високому рівню володіння турецькою мовою випускники ЗВО успішно працюють в дипломатичних представництвах України, в турецьких компаніях та організаціях.

7 листопада 2003 р. при Херсонському державному університеті, як і в Одесі, відкрили Центр турецької мови та культури. Діяльність Центру була спрямована на підтримку дружніх відносин з турецькою стороною, сприянні вивченню турецької мови, літератури та культури Туреччини студентами ХДУ. Центр також проводить культурно-просвітницькі заходи: українські на території Туреччини та турецькі на території України, організовує регулярні зустрічі між науковцями у спільних сферах дослідження. У рамках підписаної угоди студенти п'ятого курсу Інституту Іноземної філології протягом трьох тижнів у червні 2004 р. перебували на стажуванні з дисципліни «Турецька мова» в університеті Тьомер, що знаходиться у столиці Турецької Республіки у місті Анкара. Програма Турецького проєкту літнього стажування 2004 р. передбачала приїзд студентів з таких країн як Україна, Білорусь, Грузія, Казахстан, Молдова, Туркменістан, Монголія, Боснія і Герцеговина, Естонія, Латвія, Узбекистан з метою підвищення рівня їх знань з турецької мови та безпосереднього ознайомлення з турецькою культурою. Програмою було передбачено проведення комплексу навчальних та розважальних заходів. Навчальний розклад складався з 5 або 6 занять кожен день, крім суботи та неділі. Було проведено два тести: перший – на початку програми – для вивчення рівня знань студентів і другий – наприкінці – для підбиття підсумків засвоєння пропонованого матеріалу [22].

Подібний Турецький культурний центр був створений у Харківському педагогічному університеті ім. Г.С. Сковороди у 2010 р. за підтримки Посольства Республіки Туреччина в Україні та фінансової підтримки Асоціації турецьких і українських підприємців на базі університету. Центр має хорошу технічну базу і бібліотеку, що містить художню, наукову і країнознавчу літературу, матеріали якої доступні для всіх, хто цікавиться турецькою мовою і культурою. Офіційне відкриття центру було здійснено у жовтні 2013 р. Завдання центру – сприяння розвитку добросусідських відносин між Україною та Туреччиною; ознайомлення студентів університету та всіх харків'ян з культурою, мовою та літературою Туреччини; сприяння розширенню відносин в освітній сфері, допомога в укладанні угод про співпрацю з університетами Туреччини, участь у різноманітних освітніх програмах обміну студентами та викладачами; організація культурних, наукових та інформаційних заходів. Центр знаходиться у тісній взаємодії з Посольством Республіки Туреччини у м. Києві. Турецький культурний центр проводить відкриті лекції з мови та культури Туреччини, надає консультативні та інформаційні послуги щодо програм академічного обміну з університетами Туреччини, таких як «Мевлана», «Юнус», «Емре» і стипендіальних програм Туреччини, організовує курси для вивчення турецької мови, бере участь в організації і проведенні конференцій зі сходознавства в ХНПУ імені Г.С. Сковороди та проводить презентації програм літнього стажування для студентів університету [19].

20 травня 2016 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка відкрили Центр вивчення турецької мови та літератури. На відкритті були присутні ректор, професор Володимир Мельник, надзвичайний і повноважний посол Туреччини в Україні Йонета Джана Тезеля та координатор Програми ТІКА в Україні Хаджи Байрама Болата. Перед цією подією, в 2014 р. на кафедрі сходознавства імені Ярослава Дашкевича вперше було оголошено набір на спеціальність «Турецька мова та література», яка відразу привернула до себе увагу абітурієнтів. З кожним роком кількість студентів, охочих вивчати турецьку, збільшується. А відтак, з метою створення сприятливих умов для вивчення східних мов, зокрема турецької, в університеті було проведено капітальний ремонт та умеблювання приміщень, закріплених за кафедрою сходознавства, які оснащено найсучаснішим мультимедійним обладнанням [1]. Ці масштабні роботи були проведені в рамках проєкту міжнародної технічної допомоги за фінансової підтримки ТІКА при Раді

Міністрів Республіки Туреччина. Під час урочистого відкриття Центру координатор Програми ТІКА в Україні Хаджи Байрам Болат висловив сподівання, що така матеріально-технічна база сприятиме навчанню студентів, а відтак і вихованню нового покоління молоді. Надзвичайний і Повноважний Посол Туреччини в Україні Йонет Джан Тезель підкреслив, що Львівський університет бере активну участь у спільних українсько-турецьких заходах. Одним із прикладів він назвав конференцію з нагоди 100-річчя участі турецького війська в бойових діях у Галичині 1916-1917 років. На конференції розглядалося чимало тем. Зокрема, Михайло Слободянюк у доповіді на тему: «Захист турецького Босфору на берегах Золотої Липи» зосередився на детальному аналізі участі турецьких військ у Першій світовій війні на території Галичини. Олександр Дедик у виступі «Шляхом до Підгайців: нотатки з українсько-османського братерства по зброї у XVII та XX століттях» говорив про яскравий приклад військового братерства між українцями та турками-османами навколо містечка Підгайці. Перший акт братерства відбувся у 1667 р., коли козацьке і турецьке військо разом взяло в облогу армію майбутнього короля Польщі Яна III Собеського, а другий акт – через 250 р., коли XV турецький корпус разом з Українськими січовими стрільцями звільнили містечко від російської армії. Посол Республіки Туреччини в Україні Йонет Джан Тезель у своєму виступі провів паралелі між сьогоденням та подіями столітньої давності, коли українці разом з турками протистояли Російській імперії [11].

14 березня 2017 р. було підписано важливий документ – Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в сфері вищої освіти між Радою вищої освіти Турецької Республіки та Міністерства освіти та науки України [8]. Практичним результатом підписання Меморандуму стало відкриття у 2017 р. першої в Туреччині спеціальності «українська мова та література» на кафедрі слов'янських мов Стамбульського університету, яка викликає інтерес не лише серед турецьких, а й іноземних студентів. Наразі на кафедрі працює чотири українські викладачі, а кількість студентів, бажаючих вивчити українську мову, зростає з кожним роком: перший набір – 18 студентів, другий набір – 26 студентів, третій набір – 34 студенти. [16].

У 2018 р. між Історико-філософським факультетом Київського університету імені Бориса Грінченка та культурно-освітнім центром «Медресе Сінан-паша» розпочалася партнерська співпраця з освітнього та історико-культурного спрямування. Діяльність центру пов'язана з ісламськими науками, а саме викладання уроків різними мовами з вивчення Корану, коранічного тексту та його тлумачення [14]. Центр займається міжнародною академічною діяльністю, співпрацює з такими країнами: Малайзією, Індонезією, Алжиром, Великою Британією та Україною. Культурно-освітній комплекс забезпечує соціальний захист та культурну діяльність. Зокрема, там викладають мистецтво ісламської каліграфії, приймають гостей та проводять заходи, пов'язаних з історією Османської імперії. Історико-філософський факультет Університету Грінченка та «Медресе Сінан-паша» проводять чимало спільних заходів. Так, разом із центром, факультет провів низку конференцій, культурних заходів і семінарів. З 1 до 8 квітня 2019 р. науковці Історико-філософського факультету у Стамбулі пройшли стажування, під час якого вивчали особливості освіти в країнах ісламського світу та творчу спадщину Саїда Нурсі. Делегація факультету також взяла участь у круглому столі «Україна-Туреччина: спільне історичне минуле та перспективи співпраці», що пройшов в Університеті Фатіх Султан Мехмет (м. Стамбул). У Культурно-освітньому центрі Сінан-паша науковці прослухали низку лекцій, зокрема про написання Корану, сур, каліграфію, про сучасну політику Туреччини з виховання молоді тощо [17]. У лютому 2020 р. делегація студентів та викладачів факультету черговий раз проходила стажування при культурно-освітньому центрі. Під час пандемії COVID-19 центр намагається підтримувати тісну співпрацю з факультетом. У лютому 2021 р., за сприяння «Сінан-паша» співробітник університету Мармара (Стамбул) Абдуллах Гекхан Акар розпочав цикл лекцій про працю Саїда Нурсі «Трактат про Природу», який написаний на початку XX-го століття, у розпал матеріалістичної й атеїстичної ідеологій. Подальшими планами центру щодо факультету є співпраця в культурній та освітній сферах: організація спільних наукових конференцій та проведення конкурсів щодо знання історії ісламу в Україні та світі загалом.

Висновки. Отже, проаналізувавши розвиток освітньої співпраці вищих навчальних закладів України з Турецькою Республікою, слід зазначити, що незалежна Україна намагається плідно співпрацювати з Туреччиною. Проте, основні результати співпраці почали вимальовуватися з початком ХХІ ст. Завдяки укладанням низці договорів, ініційованих Міністерством освіти України, Міністерством національної освіти та Ради вищої освіти Турецької Республіки, Україна отримала змогу обмінюватися досвідом з турецькою стороною. Освітня співпраця українських університетів з Туреччиною дала низку позитивних результатів. Партнерські зв'язки українських та турецьких вишів надали можливість відкривати центри турецької культури, при яких вивчають мову та культуру Туреччини. Водночас, партнерські угоди сприяють популяризації української мови та культури в Туреччині. Яскравим прикладом є відкриття кафедр української мови та літератури у провідних ЗВО Стамбула, внаслідок чого українська мова та культура поширюється не тільки у Туреччині, а в усьому світі. У такий спосіб Україна підвищує свій міжнародний авторитет у геополітичному та соціокультурному просторі. Загалом партнерські зв'язки сприяють культурному збагаченню обох країн. Сподіваємося, що контакти між університетами України та Туреччини надалі міцнішатимуть, а Турецька Республіка залишатиметься успішним партнером України з питань освіти і науки.

Список використаної літератури

1. В Університеті відкрили Центр вивчення турецької мови та літератури. [Електронний ресурс] / Львівський університет – Режим доступу: <https://lnu.edu.ua>.
2. Воротнюк М. Аудит зовнішньої політики: Україна-Туреччина: [дискусійна записка] / Марина Воротнюк. – Київ : Ін-т світової політики, 2016. – 32 с.
3. Воротнюк М. Компас 2020. Туреччина: регіональний гравець з глобальними амбіціями: [збірник статей] / Марина Воротнюк – Київ: Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2020. – 18 с.
4. Демшичак. Р. Корекція українсько-турецьких відносин у контексті зовнішньополітичного курсу президента Туреччини Реджепа Ердогана / Р. Демшичак // Politicus. Науковий журнал. – 2019. – №1. – С. 82-87.
5. Дрига І. Українсько-турецькі відносини на сучасному етапі: можливості та перешкоди / І. Дрига // Матеріали міжнародного експертного круглого столу (Київ, 3 липня 2014 р). – Київ, 2014. – С. 156-158.
6. Коршунський С. Українсько-турецькі відносини: минуле, сьогодні, завтра... / С. Коршунський // Зовнішня політика і дипломатія України. – 2011. – №17. – С. 24-31.
7. Лахманюк Т. Україна і Турецька Республіка: шляхи співробітництва / Т. Лахманюк // Україна"Європа"Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2012. – №9. – С. 140-145.
8. Меморандум про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та Радою вищої освіти Туреччини у сфері вищої освіти. [Електронний ресурс] / Законодавство України // Верховна Рада України – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_003-17#Text
9. Михтарян Н. До 90-річчя українсько-турецького Договору про дружбу і братерство від 2 січня 1922 року / Н. Михтарян // Сходознавство: збірник наукових праць. – 2012 – № 59 – С. 148-163.
10. Міжнародна співпраця [Електронний ресурс] / Кафедра всесвітньої історії // Історико-філософський факультет Київського університету імені Бориса Грінченка – Режим доступу: <https://iff.kubg.edu.ua/pro-fakultet/kafedry/2016-06-15-08-19-34/mizhnarodna-spivpratsia.html>
11. Наукова конференція про участь турецького війська у бойових діях в Галичині 1916-1917 рр. [Електронний ресурс] / Науково-дослідний інститут українознавства – Режим доступу: <http://ndiu.org.ua/index.php/component/content/article>.
12. Понамарьова І. Розвиток тюркології на території сучасної України / І. Понамарьова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка – 2013. – № 12. – С. 89-95.
13. Саган Г. Історична ретроспекція української присутності на турецькій землі / Г. Саган // Вісник Черкаського університету. Серія. Історичні науки. – 2017. – № 4. – С.63-70.
14. Синан-паша. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ru.sinanpasha.org/>
15. Солових Є. Україна-Туреччина: Політико-економічні аспекти взаємовідносин і перспективи розвитку / Є. Солових // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Краєзнавство. Туризм» – 2018 – №8. – С. 80-87
16. Співробітництво в освітній сфері. Посольство України в Туреччині [Електронний ресурс] /

- Посольство України в Турецькій Республіці – Режим доступу: <https://turkey.mfa.gov.ua/>
16. Стажування грінченківців у Стамбулі [Електронний ресурс] / Київський університет імені Бориса Грінченка – Режим доступу: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/news/podiji>.
  17. Турецький центр інформації та досліджень [Електронний ресурс] / Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка – Режим доступу: <https://philology.knu.ua/struktura-if/tsentry/turetskyu-tsentr>.
  18. Турецький культурний центр при ХНПУ імені Г.С.Сковороди [Електронний ресурс] / Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди. – Режим доступу : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Centr_mijnarod_spiv/prezentatsia_turkish_center.pdf.
  19. Угода про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти України та Міністерством Національної освіти і Радою вищої освіти Турецької Республіки [Електронний ресурс] / Законодавство України // Верховна Рада України – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>.
  20. Центр турецької культури та мови [Електронний ресурс] / Одеський національний університет імені І.Мечникова – Режим доступу : <http://onu.edu.ua/uk/culture/languages/turkey>.
  21. Центр турецької мови та культури [Електронний ресурс] / Херсонський державний університет – Режим доступу: <http://www.kspu.edu/InternationalActivities/TheHistoryOfInternationalActivities>.

References

1. The Center for the Study of Turkish Language and Literature was opened at the University. Lviv University, Retrieved from: <https://lnu.edu.ua> (in Ukr.)
2. Vorotnyuk M. (2016), *Audyt zovnishnNzoyi polityky: Ukrayina-Turechchyna: dyskusiyna zapyska* [Foreign Policy Audit: Ukraine-Turkey: Discussion Note], Kyiv, Ukraine (in Ukr.)
3. Vorotnyuk M. (2020), *Kompas 2020. Turechchyna: rehionalnyy hravets z hlobalNnyamy ambitsiyamy: zbirnyk statey* [Compass 2020. Turkey: a regional player with global ambitions: a collection of articles], Predstavnytstvo Fondu imeni Fridrikha Eberta v Ukrayini , Kyiv, Ukraine (in Ukr.)
4. Demshychak R. (2019), “Correction of Ukrainian-Turkish relations in the context of Turkish President Recep Tayyip Erdogan’s foreign policy”, *Korektsiya ukrayinsko-turetskykh vidnosyn u konteksti zovnishnopolitychnoho kursu prezydenta Turechchyny Redzhepa Erdohana*, no.1 ,pp. 82-87 (in Ukr.)
5. Dryha I. (2014), “Ukrainian-Turkish relations at the present stage: opportunities and obstacles.”, *Proceedings of the Conference Title*, Kyiv, July 3, pp. 156-158 (in Ukr.)
6. KorsunNkyu S. (2011), “Ukrainian-Turkish relations: past, present, tomorrow...”, *Ukrayinsko-turetsNeki vidnosyny: mynule, sohodennya, zavtra...* , no. 17, pp. 24-31
7. Lakhmanyuk T. (2012), “Ukraine and Turkish Republic: ways of cooperation.”, *Ukrayina i Turetska Respublika: shlyakhy spivrobotnytstva*, no 9, pp. 140-145. (in Ukr.)
8. Memorandum of Cooperation between the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Council of Higher Education of Turkey in the field of higher education, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.)
9. Mykhtaryan N. (2012), “To the 90th anniversary of the Ukrainian-Turkish Treaty of Friendship and Brotherhood of January 2, 1922.”, *Do 90-richchya ukrayinsNeko-turetsNekoho Dohovoru pro druzhbu i braterstvo vid 2 sichnya 1922 roku*, no. 59, pp. 148-163 (in Ukr.)
10. International cooperation. Chair of World History. Faculty of History and Philosophy. Borys Grinchenko Kyiv University, Retrieved from: <https://iff.kubg.edu.ua/pro-fakultet/kafedry> (in Ukr.)
11. Scientific conference on the participation of the Turkish army in the fighting in Galicia in 1916-17. Research Institute of Ukrainian Studies, Retrieved from: <http://ndiu.org.ua> (in Ukr.)
12. PonamarNova I. (2013), “Development of Turkology on the territory of modern Ukraine.”, *Rozvytok tyurkolohiyi na terytoriyi suchasnoyi Ukrayiny* , no.12, pp. 89-95 (in Ukr.)
13. Sahan H. (2017), “Historical retrospective of the Ukrainian presence on Turkish soil.”, *Istorychna retrospektsiya ukrayinsNekoyi prysutnosti na turetsNekiy zemli* , no. 4, pp. 63-70 (in Ukr.)
14. Sinan-pasha, Retrieved from: <https://ru.sinanpasha.org/http://ru.sinanpasha.org> (in Russ.)
15. Solovykh Ye. (2018), “Ukraine-Turkey: Political and economic aspects of relations and prospects for development.”, *Ukrayina-Turechchyna: Polityko-ekonomichni aspekty vzayemovidnosyn i perspektyvy rozvytku*, no.8, pp. 80-87. (in Ukr.)
16. Cooperation in the field of education. Embassy of Ukraine in Turkey, Retrieved from: <https://turkey.mfa.gov.ua/> (accessed March 1, 2021) (in Ukr.)
17. Internship of Grinchenko residents in Istanbul. Borys Grinchenko Kyiv University, Retrieved from: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/news/podiji> (in Ukr.)
18. Turkish Center for Information and Research. Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv, available at: <https://philology.knu.ua> (in Ukr.)

19. Turkish Cultural Center at Hryhoriy Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Retrieved from: <http://hnpu.edu.ua> (in Ukr.)
20. Agreement on cooperation in the field of education between the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of National Education and the Council of Higher Education of the Republic of Turkey, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.)
21. Center of Turkish culture and language. Ilya Mechnikov Odessa National University, Retrieved from: <http://onu.edu.ua/uk/culture/languages/turkey> (in Ukr.)
22. Center for Turkish Language and Culture. Kherson State University, Retrieved from: <http://www.kspu.edu/InternationalActivities/TheHistoryOfInternationalActivities> (in Ukr.)

SAGAN Galyna, Doctor of Historical Sciences, Professor of World History of Borys Hrinchenko University of Kyiv,

e-mail: h.sahan@kubg.edu.ua,

SHUTOCHKIN Vladyslav, student of Borys Hrinchenko University of Kyiv,

e-mail: voshutochkin.iff19@kubg.edu.ua

ESTABLISHMENT OF EDUCATIONAL RELATIONS BETWEEN THE UNIVERSITIES OF UKRAINE AND TURKEY IN THE FIRST DECADES OF THE XXI CENTURY

Abstract. Introduction. *The article provides a comprehensive analysis of the cooperation of Ukrainian universities with Turkish Republic, which has developed in the XXI century. First of all, the history of the formation of relations, which became the basis for the establishment of modern educational cooperation, is shown. Prospects for further development of contacts between the states are also indicated. The content of cooperation is revealed on the basis of the analysis of reports of Ukrainian universities, scientists and certificates of the diplomatic mission of Ukraine in Turkey. The forms and directions of relations are shown, which have developed between higher educational institutions of Ukraine with Turkey in the XXI century.*

Purpose. *The issue of educational cooperation between Ukraine and Turkey has been partially considered by domestic scholars, so it deserves detailed and comprehensive consideration.*

Results. *Since gaining independence in 1991, Ukraine has sought to meet current trends in advanced educational standards. Educational cooperation allows Ukraine to learn from experience and transform its own education system. Ukraine already cooperates with many European countries, such as Poland, Lithuania, Germany, Great Britain and the Czech Republic. At the same time, Ukraine is developing cooperation with Asian countries. One of such countries is Turkish Republic, which has significant international influence in the world and is an important economic and geopolitical partner for Ukraine. Leading universities of Ukraine sign cooperation agreements and organize joint conferences with the Turkish side. Countries also implement academic mobility programs among students.*

Conclusion. *Thanks to educational cooperation between the states, Ukraine increases its international prestige in the geopolitical and socio-cultural space. In general, partnerships contribute to the cultural enrichment of both countries. We hope that the educational contacts between Ukraine and Turkey will continue to strengthen, and that the Republic of Turkey will remain a successful partner of Ukraine in the field of education and science.*

Key words: *Ukrainian-Turkish relations, educational cooperation, cultural relations, university.*

Одержано редакцією 19.04.2021

Прийнято до публікації 29.06.2021

